Vogelwerkgroep Midden-Brabant
Secretariaat:
Kloosterstraat 54
5175BJ Loon op Zand
vogelwerkgroepmiddenbrabant@gmail.com

Jaarverslag 2021*

**Evenals het jaar daarvoor heeft 2021 in het teken gestaan van COVID-19. Dit had tot gevolg dat in de eerste en laatste maanden de meeste activiteiten zijn komen te vervallen. Daar tussenin was de vakantieperiode. Ondanks de belemmeringen zijn inventarisaties, tellingen en enkele excursies toch doorgaan.*

Vereniging

Met 52 leden is het aantal gelijk gebleven met vorig jaar. Enkele oud-cursisten hebben te kennen gegeven t.z.t. lid te willen worden.

Doelstelling

- ✓ Verrichten van onderzoek
- ✓ Verzamelen van gegevens
- ✓ Geven van voorlichting door o.a. cursussen, excursies en lezingen
- ✓ Uitbrengen van publicaties
- ✓ Verrichten van onderhoud en beheerswerkzaamheden

Het bestuur

- ✓ Voorzitter Nico Hilgers
- ✓ Secretaris Jan van Rijsewijk
- ✓ Penningmeester Peter Slingerland
- ✓ Bestuurslid Marcel Morel
- ✓ Bestuurslid Gerard van der Kaa

Vergaderingen

De ruimte in het Heerkenshuis is zeer weinig gebruikt. Het eerste half jaar heeft er niet één ledenbijeenkomst plaats kunnen vinden. Daarna kwam de vakantieperiode. Op dinsdag 21 september was de eerste en tevens weer laatste ledenbijeenkomst. Wel een gezellige waarin we, na wat serieuze zaken, elkaar veel te vertellen hadden na een lange periode.

Bestuursvergaderingen zijn meestal doorgegaan, zoveel mogelijk virtueel via Zoom. De eerste was 25 januari. Daarin werd o.a. besloten de Jaarvergaderingstukken, zoals de financiële verslagen, begrotingsstukken en jaarverslagen naar de leden op te sturen. Om op de hoogte te blijven van alle ontwikkelingen kregen de leden steeds een verslag van de bestuursvergaderingen toegestuurd.

Het Heerkenshuis en omgeving

De Heerkenshuiswerkgroep heeft wel gebruik gemaakt van onze ruimte; was het alleen maar om er te eten en uit te rusten van al het werk. Ook hebben er enkele bestuursvergaderingen plaatsgevonden. Een enkele keer is de ruimte verhuurd/aangeboden aan Brabantslandschap en de Uilenwerkgroep. Buiten wordt nog steeds gewerkt aan de voltooiing en onderhoud van het Voedselbos. In oktober is er een schenking geweest van 10 soorten fruitbomen/struiken.

In het voorjaar is een eerste vogelinventarisatie op het terrein geweest. Dit gaat jaarlijks herhaald worden. Opvallend: Een torenvalkpaartje heeft zeker 3 jongen grootgebracht in een kerkuilenkast. Ook in de oeverzwaluwwand zijn meer dan 50 nesteningangen geteld.

Cursussen en Werkgroepen

- ✓ Vogelcursus

Een nieuwe Vogelcursus heeft dit jaar niet plaats kunnen vinden vanwege de pandemie. Het leerjaar 2020 moest zelfs nog afgerond worden. Dit ging erg moeizaam vanwege alle coronamaatregelen. Ondertussen werden de cursisten steeds uitgenodigd bij excursies en tellingen. Op 18 oktober is dan eindelijk een laatste en afsluitende cursusles gegeven in het Heerkenshuis met als onderwerp 'Vogeltrek'. De zaterdagmorgen erop volgde een praktijkles. Ter compensatie van een aantal gemiste lessen worden de oud-cursisten een aantal keren uitgenodigd om deel te nemen aan de excursies/wandelingen 'Samen het veld in".

- ✓ Peregrijn: *Redacteur Jan van Rijsewijk*

De digitale nieuwsbrief Peregrijn is ook dit jaar 4x verschenen. Dit jaar de nummers 51/52/53/54. Getracht wordt de leden zoveel mogelijk aan de inhoud mee te laten werken; een Peregrijn voor-en door leden.

Dit jaar is begonnen met een nieuwe rubriek 'Waarnemingen werkgebied VMB'. Hierin komen alle vogelmeldingen te staan die steeds de afgelopen drie maanden zijn waargenomen.

Dank aan onze vaste columniste Corine Goldschmidt die ons steeds weer weet te verrassen met haar bijzondere kijk op de natuur.

- ✓ Website: *Webmaster Jan van Rijsewijk*

De website heeft een facelift ondergaan. Er is gekozen voor een rustiger en daardoor overzichtelijker beeld. De inhoud is hier-en daar aangepast. Sommige minder interessante verslagen zijn verwijderd. Enkele pagina's zijn verwijderd vanwege te weinig belangstelling of medewerking van derden. Het archief is overzichtelijker gemaakt.

Activiteiten van werkgroepen zoals uilenwerkgroep, zwaluwwerkgroepen en landschapsbeheer hebben 'normaal' plaats kunnen vinden, dit alles in achtneming van de coronamaatregelen.

- ✓ Landschapsbeheer: *Coördinator Nico Hilgers (verslag)*

  Ook dit jaar hebben we voor Natuurmonumenten gewerkt op een heideterrein. Op de Kampinase Heide hebben we een dichtbegroeid heideterrein vrijgemaakt. Er stonden vooral veel berken en grove dennen. Doel van deze werkzaamheden was het terrein weer geschikt te maken voor de Klokjesgentiaan. In de omgeving van dit terrein dit mooie plantje voor en de vlinder Gentiaanblauwtje legt daar haar eieren op. Het is een kleine populatie. Hopelijk kan door het weer meer openmaken van de hei het Gentiaanblauwtje terrein terugwinnen!
  De activiteiten van de werkgroep landschapsbeheer spelen zich in de winter af. In 2022 hopen we in De Brand nog wilgen te gaan knotten.

- ✓ Steenuil: *Coördinator Eric Poelen (verslag)*

  In het afgelopen jaar konden we een nieuwe vrijwilliger verwelkomen waardoor we in totaal met 11 vrijwilligers waren. Het gebied waarin het afgelopen jaar 137 kasten werden gemonitord en onderhouden beslaat zo ongeveer de strook vanaf Tilburg Oost, Loon op Zand, Udenhout, Berkel-Enschot tot aan Helvoirt West. In februari hadden we te maken met enkele weken koud weer met sneeuw. Omdat er veel wind stond en er sprake was van jachtsneeuw waren we in die week alert op ingesneeuwde ingangen van nestkasten. Onze vrijwilligers gingen op pad om de nestingangen te controleren of namen telefonisch contact op met de gastgever met de vraag de kastingang te controleren. Hoewel er enkele kasten door de wind waren dicht gesneeuwd werden er uiteindelijk geen ingesneeuwde uilen gevonden.
  Hoewel we ook dit voorjaar het controlewerk moesten uitvoeren tijdens geldende corona-maatregelen liepen we hierdoor niet tegen problemen aan. Afstandsregels werden in acht genomen en zo nodig werd extra om toestemming gevraagd aan de gastgevers. De meeste gastgevers waren juist weer blij dat er iemand over de vloer kwam. Onze vrijwilligers ontmoeten eigenlijk altijd enthousiaste en geïnteresseerde gastgevers.
  De broedresultaten waren dit jaar toch wel afwijkend ten opzichte van de vorige jaren. In totaal werden er minder jonge steenuilen vastgesteld. Dit jaar 138 tov 152 in 2020. Opvallend was verder dat er minder grote broedsels waren. Vaker werden er slechts 2 jonge steenuilen aangetroffen. Waarschijnlijk had dit te maken met een verminderd voedselaanbod. In de kasten werden opvallend weinig dode muizen gevonden; normaliter het stapelvoedsel van de steenuil. Daartegenover stond dat er in veel kasten (heel) veel resten van meikevers gevonden werden. Ook constateerde we dit jaar een groter verschil in de ouderdom van de jonge uilen die in de nestkasten werden aangetroffen. Uiteraard is de timing van het controleren vaak bepalen voor de ouderdom van de gevonden jonge uilen. Maar dit jaar leken de verschillen groter. Zo hadden we een kast waarbij de jongen net uit het ei waren gekropen, Bij een volgend nest, dezelfde dag een halve kilometer verderop, hadden de jongen uilen (zichtbaar) de nestkast al verlaten! Een verschil van minimaal een maand!!
  Komende jaren willen we meer aandacht geven de voedselvoorraad en voedselresten die we vinden in de (bezette) nestkasten. Wellicht kunnen we een link leggen met de verandering in de broedsuccessen. Daarnaast willen we meer aandacht geven aan het reorganiseren van het kastenbestand door actiever kasten die al jaren niet meer succesvol zijn te verhangen of op te ruimen. De groep Loon op Zand heeft daarmee een effectiviteitsslag kunnen maken. Daardoor kunnen de vrijwilligers effectiever werken en is er ook weer plaats en tijd voor nieuwe en kansrijke locaties. Het ophangen van kasten is geen doel op zich maar moet passen in het beleid om op kansrijke locaties en/of waar uilen gezien/gehoord zijn, voldoende nestgelegenheid te bieden.

	2021		2020	
Aantal volwassen uilen in de kast	53		48	
Eieren totaal	189		182	
Waarvan niet uitgekomen	47		23	
Levende jongen		138		152
Aantal broedlocaties	137		133	

✓ Kerkuil: *Coördinator Nico Hilgers (verslag)*

Bart van Beerendonk, Louis van Keulen en ondergetekende doen al enige jaren hun best om het in ons werkgebied voor de kerkuilen aantrekkelijk te maken hier te blijven broeden. Dat gebied ligt voor een klein gedeelte in Loon op Zand, in Berkel-Enschot , in Udenhout en Biezenmortel tot aan de grens met Helvoirt. Brabants Landschap coördineert de kerkuil bescherming in onze provincie. Er zijn in de hele provincie werkgroepjes bezig voor de kerkuil. In ons gebied hebben we nu 35 kerkuilkasten hangen in enkele kerken, bij boerderijen en soms een ander gebouw. Zo hebben we in 2021 bijvoorbeeld een kast gehangen in het voormalige electriciteitsgebouwtje op het terrein van Heerkenshuis.
Zoals we al eens vermeldden heeft daar dit jaar niet de kerkuil gebruik van gemaakt , maar een torenvalk! (zie Peregrijn 52). Van de 35 kerkuilkasten worden er regelmatig 10 tot 12 kasten gebruikt door kerkuilen. Dit zijn niet altijd allemaal broeders; soms komt dat vanwege voedseltekort of omdat een van de partners overlijdt. Dit jaar werd er in slechts 5 kasten gebroed. Daar staat tegenover dat er wel in één van die kasten 2 keer werd gebroed. De eerste keer kwamen er 4 juvenielen groot en de tweede keer 3. In totaal kwamen in de 5 kasten 24 juvenielen groot.
Dat is 4 minder dan in 2020 en ongeveer de helft van het aantal jongen in 2019 toen er maar liefst 51 uitvlogen! De trend is niet gunstig , toch hebben we goede moed voor 2022 omdat deze schommelingen bij de kerkuil vaker voorkomen. Er moet in ieder geval weer eens een goed muizenjaar komen!

✓ Huiszwaluw Midden-Brabant: *Coördinator Peter van Gestel (verslag).*

Na een aantal zeer droge en warme zomers was de zomer van 2021 gemiddeld vrijwel normaal. Begin juni was zeer warm maar hierna volgde juli en augustus die onder normaal bleven qua temperatuur. Ook zijn er veel zware buien gevallen. Hadden deze weersomstandigheden invloed op het aantal broedgevallen van de huiszwaluwen in Midden-Brabant? Ten opzichte van 2019 en 2020 zijn de totalen iets gedaald maar gemiddeld gezien over de laatste zeven jaar (gemiddeld 662 bewoonde nesten) bleven de aantallen redelijk constant. In het ene atlasblok ging het beter dan in het andere. Zie tabel en grafiek hieronder.
De resultaten van de zwaluwtil aan de Scheerman te Moergestel waren heel mooi. Aan deze til waren 25 nestkommetjes bezet met in totaal 42 succesvolle broedsels.
Ook in de zwaluwtil aan de Roovertsedijk in Hilvarenbeek werd succesvol gebroed. Aan deze til zijn 18 nestkommetjes bevestigd en deze waren allemaal bezet. De kolonie aan het Groot Loo met 53 bewoonde nesten en Beerseweg in Diessen met 50 bewoonde nesten zijn ook in 2021 wederom de grootst getelde.
Goirle laat ook een stijging zien met de melding van twee nieuwe koloniën. In Dongen, Udenhout en Helvoirt zien we een duidelijke achteruitgang t.o.v. de laatste drie jaren. In vergelijking met de laatste zeven jaren valt de achteruitgang nog enigszins mee.
Al met al laten de aantallen in de periode 2015 – 2021 een lichte stijging zien. Dit is ook het geval in de rest van Nederland waar sinds 2004 een lichte stijging van het aantal huiszwaluwen wordt waargenomen. Desalniettemin staat de huiszwaluw nog steeds op de rode lijst van Sovon als ‘gevoelig’.

Huiszaluwen Midden-Brabant 2015 t/m 2021

Atlasblok	Regio	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
44-56	Dongen - de Moer	27	46	24	50	57	53	36
44-57	Loon op Zand	6	4	6	3	0	0	0
44-58	Udenhout	72	45	92	107	97	106	65
45-41	Helvoirt - Cromvoirt	36	44	53	38	52	34	25
45-51	Haaren	96	93	89	44	76	58	53
45-52	Esch	17	22	24	31	51	54	59
50-18	Berkel-Enschot	17	15	19	21	37	37	35
50-27	Goirle	19	18	18	8	12	8	36
50-28	Biest-Houtakker	33	22	27	29	33	29	34
50-37	Goirle- Breehees	33	10	5	5	4	1	0
50-38	Hilvarenbeek	45	46	44	34	49	84	88
50-48	Esbeek	0	0	0	0	0	0	0
51-11	Moergestel - Oisterwijk	0	0	0	0	3	1	0
51-13	Boxtel - Lennisheuvel	37	14	44	38	47	38	31
51-21	Moergestel - Haghorst	109	85	85	62	93	125	123
51-22	Spoordonk	51	50	54	42	33	12	15
51-31	Diessen - Baarschot	48	40	78	83	109	89	95
	Totaal	646	554	662	595	753	729	695

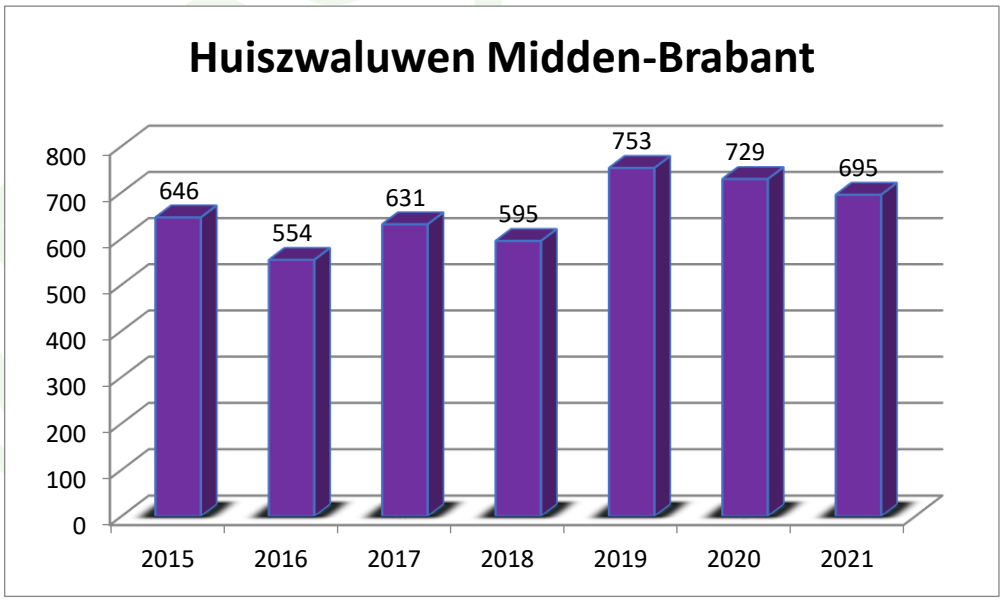

✓ Huiszwaluwtil de Scheerman Moergestel (*Coördinator Gerard van der Kaa).*

Na 2 jaar op verzoek van Sovon deze huiszwaluwtil te hebben gemonitord, zijn we dit jaar verder gegaan. Opnieuw is er gedurende het hele broedseizoen gemonitord door tellers van vogelwerkgroep IVN Oisterwijk en vogelwerkgroep Midden-Brabant. Lees hier het complete verslag……

✓ Oeverzwaluw: *Coördinator Nico Hilgers (verslag)*

- *Heerkenshuis oeverzwaluwwand*

De oeverzwaluwwand bij Heerkenshuis heeft ook in 2021 goed dienst gedaan. Er zijn ongeveer 45 holen bezet geweest. Bijna hetzelfde aantal als in 2020 . Wel zullen we in komend voorjaar de wand wat moeten gaan afsteken om hem geschikt te houden.

- *Heideweg oeverzwaluwwand*

Aan de Heideweg , bij de Leemputten, lag dit jaar ook een grote zandberg op terrein van Brabants Landschap. Ook daar hebben ongeveer 20 oeverzwaluwgaten in gezeten. Deze berg ligt er nog; die kunnen we in het komend voorjaar ook nog veel geschikter maken door hem goed af te steken. Vanwege coronamaatregelen is de wand bij de Leemputten niet afgestoken. De vraag blijft of het nodig is deze nog af te steken.

- *Beekse Bergen oeverzwaluwwand*

Sinds 2012 telt de vogelwerkgroep de oeverzwaluwkolonie van de Beekse Bergen. Afgelopen jaar voerden Frances van Lipzig en Nicole van der Steen voor het derde jaar de telling uit. Dit gebeurt met twee kano's die aan elkaar zijn gemaakt. Zo varen de tellers langs alle wanden. Waar het kan, stappen ze uit de boot om met een zaklamp kort in de nesten te schijnen. Op verschillende plaatsen waren oude nestgaten opnieuw in gebruik genomen. In totaal telden we 110 nesten. Een aantal nesten zijn geschat, omdat ze te hoog op de oever zaten. Het was niet mogelijk ze met een zaklamp te inspecteren.

Foto: Frances van Lipzig

Excursies

Voordat in het najaar nieuwe coronamaatregelen werden afgekondigd zijn er een aantal excursies geweest. "Samen het veld in" is een nieuwe activiteit binnen de Vogelwerkgroep. Iedere 1ste zaterdag van de maand is er een excursie o.l.v. wisselende gidsen en steeds naar een ander gebied. Een groot succes gezien de belangstelling. Zo zijn we op het eind van het jaar naar het Plantloon (Frans van Gils) en Regte Heide (Victor Retel Helmrich) geweest.

Vanwege de coronamaatrelen ontwikkelde Vogelbescherming speciaal een 'digitale excursieleider', zodat iedereen nog steeds mooie natuurplekjes met bijbehorende vogels kon ontdekken. "Rondje Hengstven" heette een 5 km traject gemaakt door Jan van Rijsewijk. Een klein succesje dat waarschijnlijk in 2022 herhaald gaat worden.

In het weekend van 1-3 oktober zijn enkele leden afgereisd naar Cap Gris Nez in West-Frankrijk.

Inventarisaties/Tellingen

Ondanks alle coronamaatregelen zijn tellingen en inventarisaties toch doorgaan. Dit in achtneming van de voorschriften.

- ✓ De Hilver

  In 2020 werd het hele gebied wederom geïnventariseerd door leden van de Vogelwerkgroep Midden-Brabant en KNVV Tilburg. Niet alleen zijn de verschillende groepen overdag het veld in geweest, ook zijn er enkele avond/nacht bezoeken geweest.

  Peer heeft een zeer uitgebreid en gedetailleerd plan ingediend bij de instanties. 'Plan watervogelreservaat' voorziet in het nat houden van de gebieden en de verdroging in alle jaargetijden tegen te gaan.
- ✓ Hilverwintertelling

  Vanaf september 2020 werd er een keer per maand geïnventariseerd door 19 leden van VMB en 6 leden van de KNNV Tilburg. Deze activiteit is doorgegaan tot maart 2021.
- ✓ Huiszwaluwtellingen
- ✓ Contrôles uilenkasten
- ✓ Oeverzwaluwtellingen
- ✓ Gierzwaluwtellingen
- ✓ Klapekstertelling in februari Loonse en Drunense duinen
- ✓ Nationale vogeltrekdag oktober uitkijktoren Haghorst

Lezingen

- ✓ Er zijn geen lezingen gehouden dit jaar.

Verzonden brieven

- ✓ Er is door initiatiefnemers bij de gemeente Oisterwijk vergunning aangevraagd om twee ooievaarsnestpalen te plaatsen vlak in de buurt van het Moergestels Broek. Het leek het bestuur daarom een goede zaak tegen dit plan bezwaar te maken.
- ✓ Er zijn drie zienswijzen ingediend bij drie waterschappen betreft de waterbeheerplannen.

Huldigingen

- ✓ Nico Hilgers heeft de Gouden Uilenspeld ontvangen voor zijn meer dan 20-jarige inzet voor de bescherming van de kerkuil.
- ✓ Victor mocht een prijs ontvangen met een ontwerp van een faunatoren in Dussen.
- ✓ Peer werd in het zonnetje gezet met het behalen van de Natuurprijs 2019. Peer is al jaren zeer actief op het gebied van natuur en milieu. Zijn enorme kennis en ervaring deelt hij graag met anderen.

VERSLAG